

ضمانت نامه های بانکی

چالش ها و راهکارها

با ۹۹ قضیه و موردنگاری بانکی

نویسنده:

اصغر پورمتین

ویراستار:

علی اصغر علیزاده

E.mail: gapnashr@gmail.com
www.gapnashr.com

ناشر:

- ◀ شایسته تحلیل کتاب سال ۱۳۹۴
- ◀ برنده جایزه کتاب پزنی سال ۱۳۹۰
- ◀ برنده جایزه کتاب فصل زستان ۱۳۸۸
- ◀ لوح پاس بشوار کتاب و خانواده ۱۳۸۶

سرشناسه: پورمتین، اصغر، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور: ضمانت‌نامه‌های بانکی، چالش‌ها و راهکارها با ۹۹ قضیه
و موردنگاری بانکی / نویسنده اصغر پورمتین؛ ویراستار علی اصغر علیزاده.
مشخصات نشر: رشت: گپ، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۱۷۵ ص.: جدول، نمودار.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۹۷-۴۱-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیفا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: ضمانت‌نامه بانکی
شناسه افزوده: علیزاده، علی اصغر، ۱۳۴۵ - ویراستار
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۹ پ ۲ ف/ ۱۶۰۷ HG
رده‌بندی دیویی: ۳۳۲/۱
شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۹۱۰۴۱

ضمانت‌نامه‌های بانکی، چالش‌ها و راهکارها با ۹۹ قضیه و موردنگاری بانکی

نویسنده	اصغر پورمتین
ویراستار	علی اصغر علیزاده
ناشر	انتشارات گپ
طراح جلد	سمیرا صفاری
صفحه‌آرا	ه. سوری
مدیر تولید	ع.ا. علیزاده
نوبت و سال چاپ	چاپ نخست - ۱۳۹۵
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه؛ ۱۷۵ صفحه (وزیر)
قیمت	۱۵۰,۰۰۰ ریال
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۱۹۷-۴۱-۷

۱- تهران- صندوق پستی ۵۹۹۴-۱۴۱۵۵، تلفکس: ۶۶۴۳۷۳۳۲	آدرس ناشر و سفارشات:
۲- رشت- خیابان حاجی آباد، کوچه امیر، بن‌بست توحید، پلاک ۲۶، تلفکس: ۰۱۳-۳۳۲۴۴۳۱۵	

مرکز فروش اینترنتی w.w.w.iketab.com و ارسال پستی ۴-۷۷۵۱۴۴۶۲-۲۱

طبق قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان، هرگونه کپی‌برداری، تکثیر کلی یا جزئی از مطالب کتاب، بدون اجازه‌ی ناشر، پیگرد قانونی را به همراه دارد.

فهرست مطالب

پیش‌گفتار	۱۳
فصل ۱: ضمانت‌نامه‌های بانکی	۱۵
۱. ضمانت‌نامه بانکی	۱۵
۲. ارکان ضروری ضمانت‌نامه	۱۵
۱-۲- ضامن	۱۵
۲-۲- ذی‌نفع	۱۶
۳-۲- متقاضی / ضمانت‌خواه	۱۶
۴-۲- سررسید	۱۶
۵-۲- مبلغ و نوع آن	۱۷
۶-۲- رابطه پایه	۱۷
۷-۲- شرط مطالبه وجه	۱۷
۸-۲- پادار شدن ضمانت‌نامه	۱۸
۹-۲- شماره ضمانت‌نامه	۱۸
۱۰-۲- شماره پیام	۱۸
۳. شرایط عمومی ضمانت‌نامه‌های رایج بانکی	۱۸
۱-۳- رابطه طرفین در ضمانت‌نامه عندالمطالبه	۱۹
۴. ویژگی‌های خاص ضمانت‌نامه بانکی	۲۰
۱-۴- استقلال از قرارداد پایه	۲۰
۲-۴- عندالمطالبه بودن	۲۰

- ۳-۴- ماهیت اسنادی داشتن ۲۱
- ۴-۴- قابل معامله نبودن آن ۲۱
- ۵-۴- برگشت‌ناپذیر ۲۲
- ۵- انواع ضمانت‌نامه‌های بانکی بر پایه‌ی ماهیت آن ۲۲
- ۱-۵- ضمانت‌نامه شرکت در مناقصه ۲۲
- ۲-۵- ضمانت‌نامه حسن انجام کار ۲۳
- ۳-۵- ضمانت‌نامه حسن انجام تعهد ۲۳
- ۴-۵- ضمانت‌نامه پیش‌پرداخت ۲۴
- ۵-۵- ضمانت‌نامه استرداد کسور وجه‌الضمان ۲۵
- ۶-۵- ضمانت‌نامه گمرکی ۲۵
- ۵-۶-۱- ویژگی‌های ضمانت‌نامه گمرکی در ایران ۲۶
- ۷-۵- ضمانت‌نامه مالیات ۲۶
- ۸-۵- ضمانت‌نامه تعهد پرداخت ۲۷
- ۵-۸-۱- تعهد پرداخت وجه کارها و خدمات ارایه شده ۲۷
- ۵-۸-۲- تعهد بازپرداخت تسهیلات اعطایی ۲۷
- ۹-۵- ضمانت‌نامه قضایی ۲۷
- ۶- مراحل صدور ضمانت‌نامه بانکی ۲۸
- ۷- الزامات صدور ضمانت‌نامه ۲۸
- شرایط اختیاری صدور ضمانت‌نامه ۳۰
- شرایط اجباری صدور ضمانت‌نامه ۳۱
- ۸- اشکال گوناگون ضمانت‌نامه‌های بانکی ۳۲
- ۸-۱- ضمانت‌نامه تمدیدپذیر ۳۲
- ۸-۲- ضمانت‌نامه تمدیدناپذیر ۳۲
- ۸-۳- ضمانت‌نامه مشروط و عندالمطالبه ۳۲
- ۸-۴- ضمانت‌نامه قابل فسخ و فسخ‌ناپذیر ۳۳

۳۳	۸-۵- ضمانت نامه متقابل
۳۳	۹. نگاهی به پذیرش انواع تضمین نامه ها در آیین نامه جدید مقررات معاملات دولتی
	۱۰. جایگاه شرایط عمومی پیمان، آیین نامه تضمین معاملات دولتی و دستورالعمل
۳۵	ناظر بر صدور ضمانت ها و اهمیت آن
۳۵	۱۱. نگاهی به آیین نامه جدید تضمین معاملات دولتی با آیین نامه قبلی
۳۶	۱-۱۱- خلاصه تفاوت های آیین نامه جدید با آیین نامه مورخ ۸۲/۸/۴
۳۶	۱) تغییر نام ضمانت نامه ها
۳۶	۲) انواع بخشیدن به انواع تضمین قراردادها
۳۷	۳) ارتقاء دادن میزان مبلغ ضمانت نامه ها، با موضوعات گوناگون قرارداد
۳۸	۱۲. دستورالعمل، ناظر بر ضمانت نامه بانکی (جدید)
۵۰	۱۳. تفاوت بیمه نامه و ضمانت نامه
۵۰	۱-۱۳- تفاوت ریسک در ضمانت نامه و بیمه
۵۱	۲-۱۳- ماهیت تبعی بودن بیمه و سهو نقل بودن ضمانت نامه
۵۱	۳-۱۳- مبلغ قابل پرداخت در بیمه و ضمانت نامه
۵۲	۴-۱۳- تفاوت ضمانت نامه کالایی و ضمانت نامه بانکی
۵۴	پرسش های مروری فصل ۱
۵۵	فصل ۲: موقعیت حقوقی ضمانت نامه بانکی و عقد ضمان
۵۵	مقدمه
۵۵	۱. عقد ضمان در قانون مدنی
۵۵	۱-۱- عقد ضمان
۵۶	ضمان در اصطلاح حقوقی
۵۶	۲-۱- مشخصات عقد ضمان
۵۶	۱-۲-۱- عهدی بودن ضمان
۵۷	۲-۲-۱- رضایی و سبب انتقال دین بودن ضمان

- ۵۷ ..... ۱-۲-۳- مجانی نبودن ضمانت
- ۵۷ ..... ۱-۲-۴- تبعی بودن ضمانت
- ۵۷ ..... (آ) مشروعیت سبب دین
- ۵۷ ..... (ب) ضمان عقد تبعی نیست
- ۵۷ ..... ۱-۲-۵- لازم بودن عقد ضمان
- ۵۸ ..... ۱-۳- طرفین عقد ضمان
- ۵۸ ..... ۱-۴- مورد ضمان
- ۵۹ ..... ۱-۵- آثار ضمان
- ۵۹ ..... (ا) اثر ضمان بین ضامن و مضمون‌له
- ۶۰ ..... (ب) اثر ضمان بین ضامن و مضمون‌عنه (ضمانت‌خواه)
- ۶۰ ..... ۱-۶- فسخ ضمان
- ۶۰ ..... ۱-۷- موارد فسخ ضمانت‌نامه
- ۶۰ ..... تخلف از مقررات عقد
- ۶۱ ..... ۲. انواع ضمانت
- ۶۱ ..... ۱-۲- ضمان عقدی
- ۶۱ ..... ۲-۲- ضمان قهری
- ۶۲ ..... ۲-۳- ضمان معاوضی
- ۶۲ ..... ۳. جایگاه ضمانت‌نامه‌های بانکی در حقوق بین‌الملل
- ۶۴ ..... پرسش‌های مروری فصل ۲
- ۶۵ ..... فصل ۳: انواع قراردادهای
- ۶۵ ..... مقدمه
- ۶۶ ..... اهمیت بررسی انواع قراردادهای
- ۶۷ ..... ۱. روش‌های رایج و سستی اجرای پروژه در کشور
- ۶۷ ..... ۱-۱- کنتراکتی (Fix Value Contract)

۶۷	۱-۲- طبق فهرست بها (Cost Price Contract) .....
۶۷	۱-۳- قرارداد امانی (Cost Plus Contrast) .....
۶۷	۲. BOT (ساخت - بهره‌برداری - انتقال) .....
۶۷	تاریخچه .....
۶۸	نمونه‌هایی از اجرای روش B.O.T در ایران .....
۶۸	آ) مزایای روش B.O.T از دیدگاه دولت .....
۶۸	ب) معایب پروژه B.O.T از دیدگاه دولت .....
	س) مزایای پروژه‌های B.O.T از دیدگاه بانک صادرکننده ضمانت‌نامه یا
۶۸	تامین‌کننده منابع .....
	ت) آسیب‌ها و ریسک‌های پروژه‌های B.O.T از دیدگاه بانک صادرکننده
۶۹	ضمانت‌نامه .....
۶۹	ث) قالب‌های حقوقی قراردادهای ساخت، بهره‌برداری و انتقال (B.O.T) .....
۷۰	ج) تعریف قراردادهای B.O.T و ارکان آن .....
۷۱	چ) ریسک‌های موجود در اجرای پروژه B.O.T .....
۷۱	۱- ریسک سیاسی .....
۷۲	۲- ریسک تکمیل عملیات ساختمان .....
۷۲	۳- ریسک‌های بهره‌برداری .....
۷۳	۴- ریسک تامین منابع مالی .....
۷۳	۵- ریسک قانون‌گذاری .....
۷۴	۶- ریسک بازار و سوددهی .....
۷۴	۳. B.O.O (ساخت، تملک، بهره‌برداری) .....
۷۴	۳-۱- ریسک‌های بانک برای صدور ضمانت‌نامه برای B.O.O قراردادها .....
۷۵	۴. B.B.O (خرید، ساخت، بهره‌برداری) .....
۷۵	۵. پیمان خدماتی .....
۷۵	۵-۱- بهره‌برداری و نگهداری .....

- ۷۵ ..... ۲-۵- بهره‌برداری، نگهداری و مدیریت
- ۷۵ ..... ۶. B.O.O.T (ساخت، مالکیت، بهره‌برداری، انتقال)
- ۷۶ ..... ۷. Developer Financing (سرمایه‌گذاری توسعه دهنده)
- ۷۶ ..... ۸. L.D.O (اجاره، توسعه، بهره‌برداری)
- ۷۶ ..... ۹. D.B.B (طراحی، مناقصه، ساخت) یا E.P
- ۷۷ ..... ۹-۱- مزایای D.B.B یا E.P
- ۷۷ ..... ۹-۲- معایب D.B.B
- ۷۷ ..... ۱۰-۱. D.B (طراحی و ساخت)
- ۷۸ ..... ۱۰-۱- ویژگی‌های پروژه D.B
- ۷۹ ..... ۱۰-۲- مزایای اجرای پروژه به صورت D.B
- ۷۹ ..... ۱۰-۳- معایب اجرای پروژه به صورت D.B
- ۸۰ ..... ۱۰-۴- ریسک‌های وارد بر D.B
- ۸۰ ..... ۱۰-۵- معیارهای انتخاب نام طراحی - ساخت (D.B)
- ۸۱ ..... ۱۱. Turnkey (کلید در دست)
- ۸۱ ..... ۱۲. M.C (مدیریت ساخت) (Construction Management)
- ۸۱ ..... ۱۲-۱- روش مدیریت ساخت و مشاوره M.C
- ۸۱ ..... (آ) مزایای مدیریت ساخت و مشاور M.C
- ۸۲ ..... (ب) معایب مدیریت ساخت و مشاور M.C
- ۸۲ ..... ۱۲-۲- پیمانکار مدیریت ساخت M.C
- ۸۲ ..... (آ) مزایای پیمانکار مدیریت ساخت M.C
- ۸۳ ..... (ب) معایب پیمانکاری مدیریت ساخت
- ۸۳ ..... ۱۳. مقایسه روش‌های اجرای پروژه D.B.B و D.B و M.C در جهان
- ۸۵ ..... ۱۴. نتیجه‌گیری
- ۸۶ ..... پرسش‌های مروری فصل ۳

فصل ۴: درآمدهای غیر مشاع در شبکه بانکی	۸۷
مقایسه روندهای درآمدی بانک‌های خارجی و اهمیت آن	۹۲
۱- بانک UBS سوییس	۹۳
۲- دویچه بانک آلمان	۹۴
۳- بانک بارکلیز	۹۵
نتیجه‌گیری	۹۶
پرسش‌های مروری فصل ۴	۹۶
فصل ۵: چالش‌ها و استراتژی‌های صدور	۹۷
انواع ضمانت‌نامه با کم	۹۷
۱. چالش‌های برون‌سازمانی	۹۷
۲. چالش‌های درون‌سازمانی	۹۸
۱-۲ در بخش پذیرش ضمانت‌نامه به عنوان وثیقه	۱۰۱
۳- راهکارها	۱۰۱
پرسش‌های مروری فصل ۵	۱۰۲
فصل ۶: پرسش و پاسخ ضمانت‌نامه‌های بانکی و ۹۹ قضیه و ۱۰۰ کاری بانکی	۱۰۳
پرسش؛ چالش‌های صدور ضمانت‌نامه	۱۰۳
پاسخ؛ راهکار چالش‌های صدور ضمانت‌نامه‌ها	۱۱۴
پرسش؛ چالش‌های تمدید ضمانت‌نامه	۱۲۴
پاسخ؛ راهکار چالش‌های تمدید ضمانت‌نامه‌ها	۱۲۶
پرسش؛ چالش‌های ضبط ضمانت‌نامه	۱۲۸
پاسخ؛ راهکار چالش‌های ضبط انواع ضمانت‌نامه‌ها	۱۳۲
پرسش؛ چالش‌های ابطال ضمانت‌نامه	۱۳۷
پاسخ؛ ارائه راهکار ابطال انواع ضمانت‌نامه‌ها	۱۳۹

- پرسش: چالش‌های موجود در گرفتن ضمانت‌نامه به عنوان وثیقه ۱۴۱
- پاسخ: ارائه راهکار به گرفتن ضمانت‌نامه‌ها به عنوان وثیقه ۱۴۳
- راهکار چالش‌های تمدید ضمانت‌نامه‌ها ۱۴۳

فصل ۷: پیوست‌ها ۱۴۵

۱. اشاره به برخی از مفاد مهم شرایط عمومی پیمان ۱۴۵
- تعاریف و مفاهیم ۱۴۵
۲. بدو کارمزد ضمانت‌نامه‌ها ۱۵۲
۳. استاندارد ضمانت‌نامه‌های بانکی ۱۵۵
- ضمانت‌نامه ثبت در فرایند ارجاع کار (مناقضه) ۱۵۵
- (کاربرگ شماره یک) ۱۵۵
- ضمانت‌نامه انجام تعهدات ۱۵۶
- (کاربرگ شماره دو) ۱۵۶
- ضمانت‌نامه استرداد کسور حسنات کار ۱۵۸
- (کاربرگ شماره چهار) ۱۵۸
- فرم تایید مطالبات به جای ضمانت‌نامه ۱۵۹
- (کاربرگ شماره پنج) ۱۵۹
۴. آیین‌نامه جدید تضمین معاملات دولتی ۱۶۰
۵. نام کامل اصطلاحات انواع قراردادهای ۱۷۳
- فرم و مآخذ ۱۷۴

انسانها ناآگاه به دنیا می آیند نه خطاکار، آنها
توسط آموزش اشتباه خطاکار می شوند!

برتراند رسل

پیش گفتار

ضمانت نامه ها در ردیف نخستین و مهم ترین خدمات شبکه بانکی به شمار می آیند و به همراه گشایش اعتبار اسنادی سهم قابل توجهی از درآمدهای غیرمشاع بانک ها را به خود اختصاص می دهند، ولی آرایه این نوع خدمت بدون ساحت کافی از خطرهایی آن، می تواند به مثابه دست زدن به یک تابلوی فشار قوی برق به منظور گرفتن انشعاب برق باشد که نخستین اشتباه ممکن است هزینه های زیادی را متوجه فرد نماید. به عبارت دیگر صدور ضمانت نامه در واقع یک شمشیر دولبه است و نادیده گرفتن ریسک های مربوط در صدور آن، زیان های را به بانک می نماید که بسیار بیشتر از منافع آن است. درباره ضمانت نامه تاکنون چندین کتاب از استادان و مدرسان به نام و فرهیخته به چاپ رسیده است و در این خصوص کمبودی احساس نمی شود اما دلایل زیر بنده را بر آن داشت که دست به قلم برده و به مواردی که کمتر به آن پرداخته شده، به نظر کاهش ریسک و مدیریت آن، تقدیم شما دانش پژوهان و کسانی که نمی خواهند اشتباهات دیگران را از دیگر تکرار کنند، نمایم:

- ۱- فراگیر شدن استفاده از قراردادهای رایج بین المللی در واگذاری طرح های عمرانی به پیمانکاران و نبود آگاهی کافی از مقررات حاکم بر آن، در اغلب بانک ها.
- ۲- بهره برداری از ضمانت نامه به جای گشایش اعتبار اسنادی داخلی به لحاظ بروز برخی از محدودیت های بین المللی و گرفتن وثایق.
- ۳- وابستگی شدید بودجه کشور به درآمدهای نفتی و نوسانات زیاد بهای این محصول، منجر به کاهش هزینه های عمرانی و به تبع آن تغییر محل تامین مالی پروژه های عمرانی از

کارفرما به بیمانکاران.

۴- مکتوب نشدن وقایع و مواردی که منجر به مطالبه و ضبط نامتعارف ضمانت‌نامه‌های بنگاه‌های اقتصادی شده است.

۵- نبود اطلاعات کافی برخی از بانک‌های خصوصی و یا تازه تاسیس، هم‌چنین مؤسسه‌های مالی اعتباری از خطرهای حاکم بر صدور ضمانت‌نامه، بدون بررسی مفاد قرارداد بین ضمانت‌خواه و ذی‌نفع.

۶- صدور احکام متفاوت و گوناگون دادگاه‌ها برای ضمانت‌نامه‌های بانکی مورد اختلاف، که گاه بر بایه‌ی عقد ضمان و مفاد ماده ۶۸۴ قانون مدنی صادر می‌شود و شماری نیز بر پایه دستورالعمل ناظر بر صدور ضمانت‌نامه‌های ریالی مصوب شورای پول و اعتبار صورت می‌گیرد.

۷- مکتوب نرسیدن جواب و انتقال آن به رسم مرسوم و پسندیده کشورهای پیشرفته. در این کتاب تلاش گردیده با توجه به پیشینه صدور ضمانت‌نامه بانک‌هایی که بیش از ۷۵٪ حجم ضمانت‌نامه‌های ثبت شده بانکی را صادر می‌نمایند و در پی آن دارای سبک ویژه‌ای در ارایه این گونه خدمات هستند، و همچنین با لحاظ بیش از چهار دهه تجارب نویسنده در مشاغل گوناگون مدیریتی، نظارتی و کارشناسی، نسبت به واکاوی فرصت‌ها و چالش‌ها و اشتباهات روی داده در زمان صدور، تمدید، ضبط، مطالبه و پرداخت آن، پرداخت نه شده این کتاب نیز مانند دیگر آثار صرفاً با اعلام نظر شما فرهیخته‌گان که به آدرس زیر می‌توانید ارسال نمایید، تکمیل می‌گردد.

از همه بزرگان و اندیشمندانی که حقیر را در این خصوص همراهی نموده‌اند سپاس ویژه دارم به ویژه آقایان: محمد ابراهیم مقدم مدیر عامل بانک تجارت، ناصر صنعتی‌نژاد، سعید جمشیدی، حسین اویدی هم‌چنین دختر عزیزم نوشین، همسر مهربانم و هم‌چنین سرکار خانم سکینه کشاورز مدیر محترم امور حقوقی بانک تجارت که با راهنمایی‌های خود منجر به انتهای سطح کمی و کیفی این کتاب گردیده‌اند از صمیم قلب سپاس‌گزاری و قدردانی می‌نمایم.

اصغر پورماتین - اسفند ۱۳۹۴

poormatain@gmail.com

www.Asgharpoormatin.com